

Н. Ю. Сакара,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету “Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого” (м. Харків)

УДК 347.958-047./43

ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ ТА ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

Аналізується провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами з точки зору його відповідності принципу правової визначеності. Враховуючи практику Європейського суду з прав людини, робиться висновок, що сам по собі цей вид перегляду не суперечить вимогам п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод за умови дотримання під час його застосування низку вимог. По-перше, мають бути наявні нововиявлені обставини, тобто істотні для справи обставини, які існували на момент розгляду справи, але не були і не могли бути відомі ані особі, яка звертається із заявою про перегляд рішення, ані суду. По-друге, перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами повинен використовуватися для виправлення судових помилок. По-третє, повноваження суду під час провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами мають бути спрямовані лише на усунення допущених судових помилок, а не на новий розгляд справи. Закріплене в ЦПК України провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами відповідає вищезазначеним вимогам.

Ключові слова: принцип правової визначеності, перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами, нововиявлені обставини, усунення помилок.

Одним із фундаментальних аспектів принципу верховенства права, вироблених у практиці Європейського суду з прав людини, є принцип правової визначеності, який передбачає дотримання принципу *res judicata*, тобто принципу остаточності рішення, недопустимості повторного розгляду вже раз вирішеної справи. При цьому з вимог цього принципу випливає, що жодна сторона не має права домагатися перегляду кінцевого й обов'язкового рішення тільки з метою нового слухання і вирішення справи. Повноваження судів вищої ланки переглядати рішення повинні використовуватися для виправлення судових помилок, помилок у здійсненні правосуддя, а не заміни рішень. Перегляд не може розглядатися як прихована апеляція, і сама можливість двох поглядів на один предмет не є підставою для повторного розгляду. Відхилення від цього принципу можливе, тільки коли воно спричинено незалежними і непереборними обставинами [1]. Крім того, норми права, які підлягають застосуванню, мають бути чітко сформульовані, а застосування самого закону повинно бути передбачуваним і відповідати “законності”, яку встановлює Конвенція. Всі закони мають бути сформульовані з достатньою чіткістю, що дає особі можливість (у разі потреби — через відповідну консультацію) передбачити достатньою за даних обставин мірою ті наслідки, до яких може призвести певна дія [2].

Однак Європейський суд з прав людини не “ідеалізує” принцип правової визначеності та не виключає можливості перегляду остаточних судових рішень, якщо останні містять помилки, хоча процедура такого перегляду повинна відповідати певним вимогам. По-перше, перегляд рішень, що набули законної сили, може здійснюватися лише вищими судами, які виступають як наступна інстанція щодо судів, рішення яких переглядаються. По-друге, право на ініціювання такого перегляду не може належати посадовим особам держави, які не брали участі у розгляді справи в суді першої та апеляційної інстанцій. По-третє, право порушити провадження щодо перевірки судового рішення, що набрало законної сили, повинно бути обмежено в часі. По-четверте, під час провадження щодо перевірки рішень, що набрали законної сили, не може відбуватися повторний розгляд справи по суті. Судам слід мати повноваження лише щодо усунення судових помилок, допущених судами, що попередньо розглядали справу. По-п’яте, усунення судових помилок має здійснюватися по можливості судом, що розглядає скаргу на рішення, без передачі справи на новий розгляд до суду першої інстанції. По-шосте, перегляд рішень, що набрали законної сили, повинен здійснюватися з додержанням права на справедливий судовий розгляд [3, с. 100–101]. У зв’язку з цим, постає питання щодо відповідності існуючої у вітчизняному судочинстві системи перегляду у зв’язку з нововиявленими обставинами принципу правової визначеності, оскільки ч. 1 ст. 361 ЦПК України серед об’єктів перегляду закріплює саме судові рішення, які набрали законної сили.

Слід відмітити, що цей вид перегляду досліджувався в працях багатьох учених – процесуалістів: Т. Т. Алієва, О. О. Борисової, Н. Громова, І. М. Зайцева, К. І. Комісарова, Є. М. Ломоносової, Л. С. Морозової, О. М. Резуненко, Л. О. Терехової тощо. Деякі автори, такі як, наприклад, С. Ф. Афанасьєв [4], А. Р. Султанов [5], навіть робили спроби проаналізувати його в контексті позиції Європейського суду з прав людини, однак остаточний висновок щодо відповідності чи невідповідності вищезазначеного інституту принципу правової визначеності сформульовано не було. Тому в межах цієї статті буде зроблена спроба з урахуванням практики Європейського суду з прав людини оцінити, наскільки провадження у зв’язку з нововиявленими обставинами, існуюче у вітчизняному судочинстві, є сумісним з вимогами вищезазначеного принципу для того, щоб не допустити порушення зобов’язань, взятих Україною під час ратифікації Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Європейський суд з прав людини, аналізуючи провадження у зв’язку з нововиявленими обставинами в контексті принципу правової визначеності, у справі *Праведна проти Росії* вказав, що ця процедура сама по собі не суперечить принципу правової визначеності, оскільки використовується для виправлення судових помилок. Завдання суду полягає в тому, щоб з’ясувати, чи була в цьому випадку застосована процедура, сумісна зі ст. 6 [6]. З наведеного випливає, що Європейський суд з прав людини не займає категоричної позиції, згідно з якою цей вид перегляду суперечить принципу правової визначеності, як це було зроблено, наприклад, у справах, у яких порушувалося питання щодо перегляду судових рішень у порядку нагляду [7; 8]. Однак правомірність скасування судових рішень, які набрали законної сили, у цьому порядку оцінюється залежно від певних обставин.

По-перше, цей вид перегляду допускається Європейським судом з прав людини, якщо наявні нововиявлені обставини. Останніми у своєму першому рішенні, в якому порушувалося питання щодо такої процедури, у справі *Праведна проти Росії* Суд визнав докази, раніше не доступні для застосування, які повинні призвести до іншого результату судового розгляду. При цьому особа, яка звертається за анулюванням рішення суду, повинна довести, що не було ніякої можливості надати докази на остаточному судовому засіданні, що докази є суттєвими [6]. Наведена позиція підлягає критиці, оскільки в науці цивільного процесуального права неодноразово підкреслювалося, що необхідно розмежовувати такі поняття, як “нововиявлені обставини” та “нові докази”. Так, нововиявлені обставини — це

юридичні факти. Докази — це фактичні дані (відомості про факти), на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги чи заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи (ст. 57 ЦПК України). Цільове призначення доказів обмежується встановленням певних обставин. Поява нових доказів після розгляду справи, які підтверджують чи спростовують факти, що були предметом доказування (або мали на меті ним бути) у цій справі, свідчить про можливе неналежне виконання сторонами своїх обов'язків щодо доказування (ч. 3 ст. 10, ст. 60 ЦПК України), а також про неправильне встановлення судом тих чи інших обставин справи, невідповідність висновків суду дійсним обставинам справи тощо. Однак, як підкреслюється в абз. 4 п. 4 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 30 березня 2012 р. № 4, нові докази не можуть бути підставою для перегляду судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами.

У подальших своїх рішеннях Європейський суд з прав людини “побічно” виправив допущену помилку щодо визначення сутності нововиявлених обставин, говорячи вже не про докази, а саме про обставини, тобто певні юридичні факти. Так, у рішенні в справі Булгакова проти Росії він вказує, що важливо відрізнити “нововиявлені обставини” від “нових”. Обставини, які мають значення для справи, існуючі під час судового розгляду, приховані від судді, та такі, що стали відомі лише після судового розгляду, є “нововиявленими”. Обставини, що мають значення для справи, але вперше виникають лише після судового розгляду, є “новими” [9]. При цьому, незважаючи на наявність ст. 4 Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, яка допускає можливість відновлення провадження у кримінальній справі за наявності нових фактів чи в разі виявлення суттєвих недоліків у попередньому судовому розгляді, які могли б вплинути на результати розгляду справи, поява нових обставин у цивільній справі не розглядалася Судом як підстава для перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.

Порушення принципу правової визначеності було встановлено у справах, коли нововиявленою обставиною, тобто істотною для справи обставиною, що не була і не могла бути відома особі, яка звертається із заявою на час розгляду справи, національні суди вважали нормативно-правовий акт, яким давалося нове тлумачення закону, застосованого під час розгляду справи, якщо він або існував на момент перегляду судового рішення у вищій інстанції, однак на нього сторони не посилалися, хоча знали про його існування [6], або з'явився після перегляду судового рішення у вищій інстанції, однак містив роз'яснення, що істотно відрізнялися від висновків суду [9–12]. Європейський суд з прав людини виходив з того, що, по-перше, такі нормативно-правові акти є, по суті, новими юридичними актами, а не нововиявленими обставинами [9–12]. По-друге, судові рішення може втратити свою юридичну силу, коли змінюються законодавчі межі. Наприклад, декриміналізація певних дій законодавцем може призвести до припинення виконання вироку, але без його скасування. При цьому норми законодавства можуть бути змінені, але “судові рішення не можуть залежати від них як гарантія проти таких змін у майбутньому” [13]. Перерахунок виплат, присуджених судовим рішенням, яке набуло статусу остаточного, зроблених заднім числом у зв'язку зі зміною законодавства, призводить до порушення справедливого балансу інтересів [14]. Натомість прийняття рішення Конституційним Судом, яким та чи інша норма закону, іншого правового акта чи їх окремих положень, що були застосовані під час розгляду справи, визнається неконституційним, не суперечить, на думку Європейського суду з прав людини, п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [15]. Крім того, порушення принципу правової визначеності було встановлено у справі, в якій підставою для скасування рішення слугував факт того, що висновок, на якому ґрунтувалося рішення, був підготовлений експертами, які діяли як приватні особи, про що відповідач, який у подальшому звертався із заявою про перегляд, не знав і не міг знати. Однак Європейський суд з прав людини

з таким висновком не погодився, вказавши, що той факт, що на експертному висновку відсутня печатка експертної установи або реєстраційний номер, не був прихований ані від суду, ані від сторін у справі [16].

З наведеного, на наш погляд, впливає, що нововиявленими обставинами Європейський суд з прав людини вважає істотні для справи обставини, які існували на момент розгляду справи, але не були і не могли бути відомі ані особі, яка звертається із заявою про перегляд рішення, ані суду. Аналогічне визначення вироблено й у науці цивільного процесуального права [17, с. 933–936]. Це дає можливість стверджувати, що підстави для перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами, закріплені в ч. 2 ст. 361 ЦПК України, у загальному вигляді не суперечать позиції Суду. Єдине уточнення, яке слід з цього приводу зробити, — істотні для справи обставини повинні бути невідомі не лише заявнику, а й суду. На жаль, це положення не знайшло свого відображення ані в п. 1 ч. 2 ст. 361 ЦПК України, ані в Постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ “Про застосування цивільного процесуального законодавства при перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами” від 30 березня 2012 р. № 4.

По-друге, позиція Європейського суду з прав людини зводиться до того, що **перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами має використовуватися для виправлення судових помилок**. Однак така думка в науці цивільного процесуального права не є безспірною. Так, наприклад, С. Морозова свого часу писала, що характерним для цього інституту є те, що тут відсутня помилка суду, як це має місце при скасуванні судового рішення в касаційному порядку або в порядку нагляду; сама перевірка рішення обумовлена не помилкою суду чи допущенням порушення закону, а відкриттям нових обставин [18, с. 14–17]. Підтримуючи наведену вище точку зору, О. О. Борисова також вказує, що додатковим аргументом може слугувати факт, відповідно до якого провадження, що розглядається, порушується неподачею скарги, як апеляційне, касаційне провадження, провадження в порядку нагляду, а заявою про перегляд. У зв'язку з цим, є неспроможною позиція Конституційного Суду Російської Федерації, відповідно до якої перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами є одним із засобів виправлення судової помилки [19, с. 61; 20, с. 100]. Аналогічної позиції дотримуються й деякі інші вчені-процесуалісти [21, с. 308; 22, с. 28; 23, с. 670–673; 24, с. 470–472; 25, с. 494–508 тощо]. Алієв Т. Т., на наш погляд, займає проміжну позицію між противниками та прихильниками наявності судової помилки, зазначаючи, що вона при наявності хоча б однієї з окреслених у ст. 392 ЦПК Російської Федерації обставини має умовний характер (за винятком злочину, який вчинено суддею під час розгляду та вирішення цивільної справи, встановленого таким, що набув законної сили, вироком суду). Незалежно від того, що негативним наслідком її настання стало винесення судом незаконного та необґрунтованого рішення або іншої судової постанови, органом правосуддя були дотримані всі етичні та законодавчі норми при розгляді та вирішенні конкретної цивільної справи [26, с. 24]. Натомість Л. О. Терехова вказує, що помилка суду присутня у будь-якому випадку, оскільки недосягнута мета судочинства — захист порушених прав. Автори фактично мають на увазі відсутність *вини* у здійсненні судової помилки, але помилка судової системи об'єктивно існує [27, с. 117]. Поява нововиявлених обставин свідчить про те, що в момент розгляду, хоча й без провини суду, предмет доказування був визначений неправильно [28, с. 267–268]. Слепченко О. В. також підкреслює, що метою перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами є виявлення та виправлення судової помилки, хоча суддю не можна докоряти в її допущенні, оскільки він не знав про існування деякої обставини, але це не змінює наслідки, — допущену судову помилку необхідно усунути [29, с. 98]. Батурина Н. А., не погоджуючись з думкою, що судова помилка відсутня при перегляді судових рішень за нововиявленими обставинами, ставить питання про те, якщо не помилка, то що

усувається судом? Вона поділяє точку зору тих учених, які вважають, що перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами є одним зі способів усунення помилки суду. При цьому вона вбачає особливість помилки в тому, що остання з'ясується в результаті виявлення нововиявлених обставин, які не були та не могли бути відомі під час розгляду та вирішення справи [30, с. 61].

Вбачається, що відмінності в наведених вище позиціях викликані відсутністю єдиного підходу у визначенні терміна “судова помилка”. До речі, й сам Європейський суд з прав людини в рішенні у справі *Сутяжник проти Росії* заявив, що наведене поняття не має точного визначення. Загалом, під “судовою помилкою” можна розглядати “істотні недоліки”, що підлягають виправленню [31]. Не вдаючись до аналізу всіх існуючих у літературі точок зору щодо спірної категорії, варто погодитися з тим, що судова помилка є складним та багатограним явищем. Тому її визначення повинно відображати декілька аспектів: неправильність у пізнавальній діяльності судді, неправильність у діях (тобто процесуальні дії, що порушують норму права) та неправильність в ухваленому судовому рішенні (тобто неправильний результат судової діяльності) [30, с. 22–23].

Слід відмітити, що факт того, що рішення суду виявляється незаконним та необґрунтованим внаслідок встановлення певних обставин, про які ані суд, ані заявник не знали та не могли знати, є беззаперечним. Й саме цю незаконність та необґрунтованість намагається усунути суд, встановлюючи нововиявлені обставини та постановляючи нове судове рішення з їх врахуванням. Так, відповідно до ч. 2 ст. 365 ЦПК України, розглянувши заяву, суд може скасувати судове рішення, що переглядається, і прийняти нове судове рішення або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами без задоволення.

Таким чином, на наш погляд, діяльність суду під час перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами спрямована на виправлення судової помилки, допущеної з незалежних (крім випадків злочинних дій судді) від нього причин, внаслідок необізнаності щодо певних обставин. При цьому в такому випадку під помилкою слід розуміти невідповідність судового рішення фактичним обставинам справи.

По-третє, Європейський суд з прав людини у своїй рішеннях особливо підкреслює, що **повноваження суду під час провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами повинні бути спрямовані лише на усунення допущених судових помилок, а не на новий розгляд справи**. Так, наприклад, дії суду, пов'язані з переоцінкою доказів та ухваленням по суті нового рішення у справі, в якій з врахуванням внесених змін у законодавство необхідно було лише вирішити питання щодо джерела фінансування, були визнані перевищенням повноважень, що призвело до порушення принципу правової визначеності [15].

Зі ст. 364, ст. 365 ЦПК України випливає, що процедура перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами не передбачає, по суті, нового розгляду справи. Так, суддя у судовому засіданні, встановивши наявність нововиявлених обставин, зобов'язаний у цьому ж судовому засіданні ухвалити нове судове рішення з врахуванням цих обставин або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами без задоволення, якщо остання була необґрунтованою, тобто нововиявлені обставини відсутні.

Підводячи підсумок, варто також відмітити, що в своїх рішеннях Європейський суд з прав людини прямо не вказує, яким вимогам повинна відповідати безпосередньо процедура перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами. Однак, враховуючи, що порядок розгляду справи національними судами завжди оцінюється в контексті п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, можна стверджувати, що під час перегляду справи обов'язково вони повинні дотримуватися вимоги справедливого судового розгляду.

На підставі викладеного, на наш погляд, можна зробити висновок, що процедура перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами,

закріплена в чинному ЦПК України, не суперечить принципу правової визначеності, оскільки може бути ініційована виключно за наявності таких обставин з метою усунення помилок без передачі справи на новий розгляд.

Список використаних джерел

1. Judgment of ECHR of 9 November 2004 in the case of Svetlana Naumenko v. Ukraine (no 41984/98) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-67357>.
2. Judgment of ECHR of 19 February 2009 in the case of Nikolay Kucherenko v. Ukraine (no 16447/04) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-91395>.
3. Луспенник, Д. Українська модель касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах: проблеми та перспективи удосконалення (спрощення) [Текст] / Д. Луспенник, Н. Сакара // Право України. — 2008. — № 7. — С. 99–107.
4. Афанасьев, С. Ф. О проблеме прямого действия постановлений Европейского суда по правам человека в российском гражданском судопроизводстве в контексте пересмотра судебных актов [Текст] / С. Ф. Афанасьев // Российская юстиция. — 2009. — № 11. — С. 60–63.
5. Султанов, А. Р. Пересмотр решений суда по вновь открывшимся обстоятельствам и res iudicata / А. Р. Султанов [Электронный ресурс] Международная Ассоциация Независимых Юристов. — URL : <http://www.ibil.ru/index.php?type=review&area=1&p=articles&id=656>.
6. Judgment of ECHR of 18 November 2004 in the case Pravednaya v. Russia (no 69529/01) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-67506>.
7. Judgment of ECHR of 2 November 2004 in the case of Tregubenko v. Ukraine (no 61333/00) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-67248>.
8. Judgment of ECHR of 9 November 2004 in the case of Svetlana Naumenko v. Ukraine (no 41984/98) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-67357>.
9. Judgment of ECHR of 18 January 2007 in the case of Bulgakova v. Russia (no 69524/01) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-79105>.
10. Judgment of ECHR of 19 July 2007 in the case of Kondrashina v. Russia (no 69533/01) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-81781>.
11. Judgment of ECHR of 5 July 2007 in the case of Smirnitckaya and Others v. Russia (no 852/02) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-81407>.
12. Judgment of ECHR of 5 July 2007 in the case of Volkova and Basova v. Russia (no 842/02) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-81405>.
13. Judgment of ECHR of 13 April 2006 in the case of Sukhobokov v. Russia (no 75470/01) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-73297>.
14. Judgment of ECHR of 20 November 1995 in the case of Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium (no 17849/91) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58056>.
15. Judgment of ECHR of 31 May 2007 in the case of Lizanets v. Ukraine (no 6725/03) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-80701>.
16. Judgment of ECHR of 9 June 2011 in the case of Zheltyakov v. Ukraine (no 4994/04) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-104903>.
17. Курс цивільного процесу [Текст] : підручн. / за ред. В. В. Комарова ; Національний університет “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”. — Х. : Право, 2011. — 1352 с.

18. *Морозова, Л. С.* Пересмотр судебных решений по вновь открывшимся обстоятельствам [Текст] / Л. С. Морозова. — М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1959. — 75 с.
19. *Борисова, Е. А.* Проверка судебных актов по гражданским делам [Текст] / Е. А. Борисова. — М. : Городец, 2005. — 304 с.
20. *Борисова, Е. А.* Апелляция, кассация, надзор по гражданским делам [Текст] : учеб. пособ. / Е. А. Борисова. — М. : Норма ; ИНФРА-М, 2013. — 320 с.
21. Курс советского гражданского процессуального права [Текст] : [в 2-х томах] / отв. ред. А. А. Мельников. — М. : Наука, 1981. — Т. 2. Судопроизводство по гражданским делам. — 510 с.
22. *Уткина, И.* Новые подходы к определению понятия вновь открывшихся обстоятельств [Текст] / И. Уткина // Дайджест. Конституционное правосудие в странах СНГ и Балтии. — 2001. — № 6. — С. 26–30.
23. *Сахнова, Т. В.* Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты [Текст] / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
24. *Фокина, М. А.* Пересмотр дел по вновь открывшимся обстоятельствам и проблема устранения судебных ошибок в арбитражном и гражданском процессах [Текст] / М. А. Фокина // Тенденции развития цивилистического процессуального законодательства и судопроизводства в современной России : материалы Межд. научн.-практ. конф., посв. памяти д. ю. н., проф., засл. деятеля науки Р.Ф. И. М. Зайцева (23 октября 2009 г.) / отв. ред. А. И. Зайцев. — Саратов : Наука, 2009. — С. 470–475.
25. *Жилин, Г. А.* Правосудие по гражданским делам : актуальные вопросы [Текст] : монография / Г. А. Жилин. — М. : Проспект, 2013. — 576 с.
26. *Алиев, Т. Т.* К вопросу о новых обстоятельствах в гражданском процессе в аспекте реализации главы 42 ГПК РФ [Текст] / Т. Т. Алиев // Арбитражный и гражданский процесс. — 2012. — № 12. — С. 23–28.
27. *Терехова, Л. А.* Преодоление законной силы судебного акта и самоконтроль: возможности совмещения [Текст] / Л. А. Терехова // Известия высших учебных заведений. Правоведение. — 2007. — № 2. — С. 116–122.
28. *Терехова, Л. А.* Система пересмотра судебных актов в механизме судебной защиты [Текст] / Л. А. Терехова. — М. : Волтерс Клувер, 2007. — 320 с.
29. *Слепченко, Е. В.* Проверка судебных актов по вновь открывшимся или новым обстоятельствам [Текст] / Е. В. Слепченко // Вестник Санкт-Петербургского университета. — Сер. 14., право. — 2011. — № 1. — С. 91–98.
30. *Батурина, Н. А.* Причины судебных ошибок и процессуальные средства их предупреждения в гражданском судопроизводстве [Текст] : монограф. / Н. А. Батурина. — М. : Юрлитинформ, 2012. — 176 с.
31. Judgment of ECHR of 23 July 2009 in the Case of Sutyazhnik v. Russia (no 8269/02) [Electronic Resource] HUDOC. — URL : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-93775>.

*Рекомендована до друку кафедрою цивільного процесу
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”
(протокол № 7 від 12 червня 2013 року)*

Надійшла до редакції 13.08.2013

Сакара Н. Ю. Пересмотр по вновь открывшимся обстоятельствам и принцип правовой определенности

Анализируется пересмотр по вновь открывшимся обстоятельствам с точки зрения его соответствия принципу правовой определенности. Учитывая практику Европейского суда по правам человека, делается вывод, что сам по себе данный вид пересмотра не противоречит требованиям п. 1 ст. 6 Конвенции о защите прав человека и основоположных свобод при условии соблюдения во время его применения ряда требований. Во-первых, должны существовать именно вновь открывшиеся основания, т.е. существенные для дела обстоятельства, которые существовали на момент рассмотрения дела, но не были и не могли быть известны ни лицу, обращающемуся с заявлением, ни суду. Во-вторых, пересмотр по вновь открывшимся обстоятельствам должен использоваться для исправления ошибок. В-третьих, полномочия суда во время производства по вновь открывшимся обстоятельствам должны быть направлены на устранение допущенных судебных ошибок, а не на новое рассмотрение дела. Закрепленное в ГПК Украины производство по вновь открывшимся обстоятельствам соответствует вышеуказанным требованиям.

Ключевые слова: принцип правовой определенности, пересмотр по вновь открывшимся обстоятельствам, вновь открывшиеся обстоятельства, устранение ошибок.

Sakara, N. Yu. Revision on the Basis of the Newly-Discovered Circumstances and the Principle of Legal Certainty

In the article the subject of a new trial based upon newly discovered evidence is analyzed from its legal distinctness point of view. Taking into account the practice of European Court of Human Rights the author makes the conclusion that the retrial as per se doesn't contradict the requirements of Article 6, paragraph 1 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms if during its application series of demands have been fulfilled. Firstly, there should be the newly discovered evidence, notably essential for the case, that existed at the moment of trial but had not been and could not be known neither by the petitioner nor by the court. Secondly, new trial upon newly discovered evidence must be used for the correction of errors. Thirdly, powers of the court during the new trial upon newly discovered evidence should be directed towards the elimination of miscarriage of justice and not towards the new trial as per se. New trial upon newly discovered evidence regulations institutionally fixed in Ukraine Code of Civil Procedure meet the above mentioned demands.

Keywords: principle of legal certainty, revision on the basis of the newly-discovered circumstances, newly-discovered circumstances, elimination of errors.

